

ERKEK EGEMEN CİNSİYETÇİ SÖYLEMİN TÜRKİYE'DEKİ KADIN HAKLARINA YANSIMALARI

GİRİŞ

2. Dünya Savaşı' nın ardından 'insan hakları'na yönelik birçok düzenleme yapılmış, kadının hayatın her alanında yer alabilmesi için birçok hukuki düzenleme getirilmiş ise de görülmektedir ki verilen haklar ile amaçlanan sonuçlar elde edilememiştir. Kadın, haklarını kullanırken toplumun ahlaki- dini- kültürel değerleri tarafından açık baskıya uğramakta ve ona haklarını kullanabileceği bir alan yaratılamamaktadır. Bu da söylem ile eylem arasındaki temel farklılaşmanın önünü açmaktadır, kadın toplumsal hayattaki bu eril tahakkümü kırmakta başarılı olamamaktadır.

Kadın doğumundan itibaren kendisine verilen cinsiyet rollerine inandırılmakta ve buna uygun bir yaşam biçimini benimsemektedir. Aile içinde daha doğar doğmaz kulağına görevleri fısıldanan kadın, ardından dini değerlerde kendi yerini görmekte, okuldaki devlet planlamalı eğitim ile de bu cinsiyet rolü pekişmektedir. Aile- din – ahlak- eğitim süreçleri ise temelde bir noktadan, dil kavramı üzerinden yürütülmektedir. Buna bağlı olarak dil kavramının hukukla olan ilişkisi de açıktır. Bu

anlamda bir köşe noktası görevi gören dil sayesinde toplumsal ahlakın ve kültürün dili hukuka sirayet eder. Bu nüfuz başta yasakoyucu olmak üzere hukuki kararlara, yorumlara ve kanunlara kısaca hukukun her yanına yansımaktadır.

Bu anlamda kadın hakları, insan hakları kavramsallaştırmasının alt veya ayrı bir alanını oluşturan bir alan değildir. Kadın hakları doğrudan insan haklarının içindedir ve ondan ayrılmaz bir nitelik taşımaktadır; ancak öte yandan sırf kadın olmaları sebebiyle her gün ve her dakika sayısız kadın insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadır. Çıkış noktası bu görüldüğünde de kadın hakları ayrı bir inceleme konusu olmayı gerektirmektedir.

Bu çalışma Türk toplumundaki erkek egemen cinsiyetçiliğin¹ kadının hukuk alanındaki kazanımlarına etkileri üzerinedir. Çalışmanın amacı 'insan hakları ve kadın' üzerine çok geniş bir kavramı özel alanda inceleyerek daha net bulgular elde

1 Çalışmada genellikle ataerkil kelimesi yerine erkek egemen, eril kavramlarına yer verilmiştir. Bunun sebebi ise ataerkil sözcüğünün tarihten gelen çağrışımlarının olmasıdır.

edebilmektir. Çalışmada hukuksal alandaki örneklerden farklı olarak eril cinsiyetçi anlayışın tespiti, toplumsal yaşamdaki kaynakları ve hukuki süreci etkileme biçimleri ile söz konusu soruna çözüm yolları üzerinde durulacaktır.

1. CİNSİYETLER ARASI ALAN PAYLAŞIMI

1.1. Özel Alan/Kamusal Alan Ayrımı

Kadın hakları kavramı üzerine bir çalışma yapılacaksa bu incelemede erkek ve kadın cinsiyetleri arasındaki özel-kamusal alan paylaşımı mutlaka incelenmelidir. Modern toplumlarda gündelik yaşamın özel alan-kamusal alan diye ayrılması ve kamusal alanın erkeklerin sorumluluğunda, özel alanın da kadınların sorumluluğunda görülmesi çok temel kurucu bir ilkedir..Bu nedenle kadınlar ailede bakım, yetiştirme, beslenme gibi işleri yaparken bu işler kamusal dünyanın temel ilkeleri olan emek – hak – karşılık bağlamında değil, sevgi-minnet -fedakarlık bağlamında ele alınmaktadır. Erkek emeği ise kamusal ilişkiler içinde piyasada işçi, devlet karşısında vatandaş, toplum karşısında insan olarak tanımlanmaktadır.²

Söz konusu bu durum toplumsal cinsiyetin görev dağılımı işlevini de yürütmektedir. Bu dağılım kadını aile-evlilik kurumları ile evin içinde tutarken erkeklerle eşit vatandaş olma düşüncesini de imkansız hale getirmektedir. Toplumsal anlamda yeri belirlenen kadın hayatı boyunca aslında toplumda kendine biçilmiş rolü oynamakta ve buna uygun davranış

kalıpları sergilemektedir.

John Stuart Mill'in 1869'da ileri sürdüğü gibi, asıl sorun kadının yerinin özel alan mı kamusal alan mı olduğunun belirlenmesidir. Zira insan türünün yarısı olan kadınlar özel alan içinde muhafaza edildikleri sürece, insan hakları tarihinde kadının insan hakları eksik kalmıştır.³ Mevcut bakış açısı da ancak kadının yerinin kamusal alanda olmasının kabulü ile kırılabilir.

Söz konusu durum günümüzde de devam ettirilmektedir. Örneğin kitle medyasında üretilen mesajlarla kadın-erkek kimliğinin nasıl olması gerektiği yolunda kalıplar sunulurken, kadınların eşitliği aleyhine olan ve oldukça muhafazakar temsillerde de bulunmaktadır.⁴ Bu durum özel-kamusal alan ayrımının çok farklı kaynaklarda yeniden üretildiğini göstermektedir.

Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyete Dayalı İş Bölümü

Özel alan-kamusal alan kategorizasyonuyla başat giden diğer bir önemli noktada da toplumsal cinsiyet ve cinsiyete dayalı işbölümü kavramlarıdır. Zira cinsiyete dayalı ayrımcılığın temelinde cinsiyete dayalı işbölümü yatmaktadır.⁵

Bu anlamda bir toplumsal cinsiyet ve cinsiyete dayalı işbölümü kavramsallaştırması yapmak zaruri bir ihtiyaçtır. Cinsiyete dayalı işbölümü, kadınların ve erkeklerin ne yapması gerektiği ya da neleri yapabileceği hakkında toplumda yaratılmış olan

2 Üşür Serpil Sançar, Siyasal Katılım, 2008, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler, Çözüm Önerileri İçinde, TÜSIAD-KAGİDER Yayınları, İstanbul, sf.217

3 Dinçkol Bihterin, Prof.Dr., 2003, İnsan Hakları Hukuku ve Kadın, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, sf.13

4 Tuchmann Gaye, 1978, Heart and Home, Making Press: Free Press, London

5 Alkan A., 2005, Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı, Dipnot Yayınları, Ankara, s.41

fikirlerle dayanarak kadınlara ve erkeklere farklı roller, sorumluluklar ve görevler yüklenmesini ifade etmektedir. Toplum, kız ve erkek çocuklara, kadınlara ve erkeklere onların kişisel tercihler ya da yeteneklerine göre değil; toplumsal cinsiyet rollerine göre farklı görevler ve sorumluluklar atfetmektedir.⁶

Söz konusu toplumsal cinsiyet süreci halihazırda yeniden ve yeniden üretilmektedir. Bu yeniden üretim karşısında yalnız olan birey kendi sınırlarına uygun şekilde sürece dahil olmakta, yeniden üretimin bir parçası haline getirilmektedir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet bilinçli bir kimlik olmasına rağmen, çevreden gelen mesaj ve anlam yapılarına ilişkin olarak sürekli oluşturulmaktadır.⁷

Fransız düşünür Louis Althusser'de de sıklıkla görülen yeniden-üretim kavramında birey, devlet aygıtları olarak da sayılan aile- okul- din – medya karşısında bir yandan sistemin çarklarına tabii olurken, öte yandan geleneksel kalıplaşmış yargılar içinde toplumsal cinsiyetinin görevlerini de kabul eder. Sonuçta her toplum bir erkek ya da kadını farklı nitelikleri, davranış modelleri, rolleri, sorumlulukları, hakları ve beklentileri olan bir erkek ve kadına zaman içinde yavaş yavaş dönüştürmektedir.⁸

2.ERKEK EGEMEN CİNSİYETÇİLİĞİN DİLDEKİ YANSIMALARI

Toplumsallaşma sürecinde başat rol oynayan aile, okul, medya gibi kavramların hepsi farklı oranlarda ve biçimlerde toplumsal cinsiyet ilişkilerinin düzenlenmesinde etkin bir rol oynamaktadır.⁹ Bu süreçte ilk olarak medya organları ve kullandıkları dil incelendiğinde özellikle ana-akım medya kuruluşlarında erkek egemen cinsiyetçi söylemin büyük ölçüde kullanıldığı görülmektedir. İletişim araçları kadın ve kadınlık hakkında cinsiyetçi erkek egemen değerleri yeniden üreten temel araçlar olarak algılanmaktadır. Bunlar toplumsal kontrolü sağlamaktadır.¹⁰

Örneğin Türkiye'de gazetelerde kadın imgesi ya üçüncü sayfada yer alan ve başına her türlü felaketin geldiği, şiddete maruz kalan mağdur bir kimlik ile magazin sayfaları ve son sayfada cinsel kimliği ön plana çıkarılmış cezbedici kimlik arasında salınım göstermektedir.¹¹ Televizyondaki kadın algısına baktığımızda kadın ya özel alandaki yerine uygun şekilde evli, evine ve çocuklarına bağlı, fedakar bir kadın imgesi veya cinsel bir obje olarak tüketim nesnesi olarak yansıtılmaktadır. Buna karşın erkek fizik olarak güçlü, girişken, iddialı, ve saldırgan şekilde gösterilmektedir. Medya bu anlamda söz konusu stereotipleri(basmakalıp yargıları) sayısız

6 Bhasin K.,2003,Toplumsal Cinsiyet“Bize Yüklenen Roller”,(k.Ay çev),Kadın Dayanışma VakfıYayımları,İstanbul,s.1

7 Toker Erdoğan Müge, 2010, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Medya Okuryazarlığının Rolü, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları,Ankara, Sf.14

8 Bhasin K.,2003,Toplumsal Cinsiyet“Bize Yüklenen Roller”,(k.Ay çev),Kadın Dayanışma VakfıYayımları,İstanbul,s.1

9 Atauz Akın ve diğer.,1999, Toplumsal Cinsiyet EğitimiEl Kitabı, Kadın İstihdamının Geliştirilmesi. Projesi, KSGM,Sf.2

10 Van Zoonen,L.,2012, Medyaya Feminist Yaklaşımlar,S. İrvan Derl.,Medya,Kültür ve Siyaset içinde,Alp Yayınevi,Ankara,sf.487

11 Dursun Çiler, 2000, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası : Alternatif Bir Habercilik,KSGM,Ankara,sf.73

kez kullanarak erkek egemen cinsiyetçi yapıyı güçlendirmektedir.

Medyanın haberleri veriş şekillerine bakıldığında da masum görünen kelimeler üzerinden cinsiyetçiliğin yeniden üretildiği görülmektedir.Örneğin "töre cinayeti,çılgin koca, aile meclisi,namus meselesi"¹² gibi çok sık kullanılan ve kadının mağduriyetinin olduğu bu ifadelerde erkeklerin yaptıkları eylemleri haklı gösterecek algılamalar bulunmaktadır. Böylece söz konusu ifadeler kullanılırken medya organları cinsiyet ayrımcılığını hissettirmeden ama sürekli güçlendirmektedir.

İkinci olarak eğitim alanına baktığımızda söz konusu eril cinsiyetçi dilin küçük yaşta çocuklara aşılandığı görülmektedir. Bu alanda yapılan araştırmalardan en önemlilerinden biri olan "Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik"¹³ araştırmasında kadınlara önerilen işler öğretmenlik,çiftçilik- aile içinde-, hizmetçilik, dadılık ve tezgahçılık iken erkeklere önerilen işlerin ise devlet yönetimi, kaşiflik, askerlik, doktorluk ve mucitlik olduğu görülmektedir. Daha ilkokula başlarken çocuklara sistematik olarak nasıl kadın ve erkek olacaklarının öğretildiği görülmüştür. Ders kitaplarında kadınlara toplumsal yaşamda edilgen, erkeklere ise etken kimlikler verilirken; erkekler kamusal alanda üretken olmaya, kadınlar ise ev işleri ve çocuklarına-özel alana- yönlendirilmektedir.

En önemli etmenlerden bir diğeri

- 12 Dursun Çiler, 2000, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Haberçilik,KSGM,Ankara Çiler Dursun medyanın bu kelimelerden arındırılmasını savunmakta ve kelime kullanımları için alternatifler getirmektedir.
- 13 İlgili araştırma için bkz.Altan Şengül,2001, Eğitim Materyallerinde Cinsiyetçi Öğeler, KSGM, Ankara, sf.42

olan ailede ve toplumda konuşulan dilin yakın ilişki içinde bulunduğu görülmektedir. Bu anlamda çok masum gibi görünen sözcük seçimleri ve cümle kurguları cinsiyete dayalı ayrımcılığı yeniden üretmektedir.¹⁴ Örneğin "bilimadamı","siyaset adamı","işadamı" gibi söz konusu etkinliğin sadece erkeklere ait olduğunu vurgulayan terimler;"erkek sözü","doğrucu Davut", "sözünün eri" gibi ifadeler dilin ideolojik bir nitelik taşıdığını göstermektedir.¹⁵

Fransız feminist düşünür Helene Cixous dildeki yapıya dikkat çekerek kadının konumunu analiz etmiştir. Cixous' a göre kültür dediğimiz dilden başka bir şey değildir. Kültür isan doğar doğmaz içinde bulunduğu dil aracılığıyla kendini (bireye) empoze etmektedir. Bu düşüncede dilin yapısı ikili karşıt terimler üzerine gelişmiştir. Bu karşıtlık bir hiyerarşiyi de beraberinde getirmektedir. Cixous dildeki bu hiyerarşik yapılanmanın tümünün, insan yaşamında gelip kadın/erkek ilişkilerine dayandığını ifade etmektedir. Ona göre güneş erkek,ay kadın, aktif erkek, pasif kadın gibi belli ikileme dayalı, kadın ve erkekle özdeş tutulan kavramlar pozitif olarak kurgulanmaktadır. Kadın böylece erkek dünyasında onun terimleriyle bir anlam kazanmakta; ya görmezlikten gelinmekte ya da "erkeğin diğeri" olarak kabul edilmektedir.¹⁶

- 14 Alankuş S.İnal, 2000,Güldürü Programlarında Kadının Temsili ve Kadına Yönelik Şiddet İçinde,Dünya Kitle İletişimi Vakfı Yayınları,Ankara,sf.107
- 15 Tanrıöver H.Üğür, Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri, 2007, S.Alankuş (Derl.),Kadın Odaklı Haberçilik İçinde, IPS İletişim Vakfı yayınları,Istanbul,sf.162
- 16 Çağlar Fatma İrem, 2003, Feminist Perspektiften İnsan Hakları, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi

3.KADIN HAREKETLERİNİN ERİL CİNSİYETÇİLİĞE BAKIŞ AÇILARI

Wirginia Woolf, "Kendine Ait Bir Oda" isimli eserinde "Revaçta olan eril değerlerdir." der. Söz konusu duruma kadın haklarına ilişkin farklı görüşlerde de yer verilmektedir; ancak bakış açısı ve çözüm önerileri farklılık göstermektedir. Örneğin liberal feministler kadınların erkeklerle aynı hukuki ve sosyal haklara sahip olabilmemesi ve eşit bir konumda yer alabilmesi için özel alandan kurtularak kamusal alana taşınması gerektiğine inanır.¹⁷

Öte yandan söz konusu liberal siyaset kuramına yönelik eleştirilerde ise bağımsız "birey" kavramının aslında cinsiyetçi bir kurgu olduğu ve çoğu zaman kendisine bağımlı kadın ve çocukların efendisi konumunda olan 'hane reisi'ne (pater familias) işaret ettiği vurgulanmıştır.¹⁸

Sosyalist görüşe göre ise ailenin ortaya çıkışı ve kadının ezilmişliği özel mülkiyet düşüncesiyle ilgilidir. Friedrich Engels'e göre devlet, Roma Hukukundaki kullanmayararlanma-tüketme(usus-fructus-abusus) üçlemeli mülkiyet hakkını çekirdek ailenin -yani böylece kendi sisteminin- devamı için korumaktadır. Sosyalist feministlere göre kadınların kamusal alana taşınması liberal feministlerin öngördüğü tarzda değil, ataerkil düşünce ve kurumları sorgulayacak tarzda olmalıdır.¹⁹ Esasen sosyalist görüşün analizine bakıldığında cinsiyetçi

söyleme karşı ataerkil ideoloji ile kapitalist ideolojinin birbirini sıklıkla desteklediği sonucuna varılmaktadır.

Bu anlamda 1789 Fransız Devrimi'ne sloganı olan özgürlük-eşitlik-kardeşlik (liberté-egalité-fraternité) ilkeleri üzerinden ve kadının kazanımları noktasından bakmak gerekmektedir. 1789 ile doruk noktasına ulaşan insan hakları kavramı başlangıçta en genel anlamı ile tüm insanların hakları olarak ortaya çıkmışsa da ne yazık ki devrim çocuklarını kadınlardan başlıyarak yemiştir.²⁰ Fransa'da 1789, 1848, 1870 devrimlerine canla başla katılan kadınların payına oy hakkından mahrum kalmak,"politika yapmaya kalktıkları, böylece kadınlık erdemlerini unuttukları" gerekçesiyle giyotine yollanmak ya da ev kadınlığı rolüne geri döndürülmek düşmüştür.²¹

Feminizm ise erkeklerin genel olarak kadınları baskı altında tuttuğunu belirten bir teori olma anlamında evrensel bir teoridir. Erkek ya da kadın oluşun, biyolojik belirleyicilikten çok, zaman ve mekana göre değişen sosyal yapılar içinde inşa edilmiş kategoriler olduğuna vurgu yapan feminist hareket²² artık kendi içinde birçok farklı yaklaşıma ayrılmış bulunmaktadır. (Siyah feminizm, maddeci feminizm, radikal feminizm...)

Feminist hareketin kadın haklarıyla ilgili en önemli mücadelelerinden biri de temsil sorunudur. Temsil sorunları, kadınlar için her zaman en temel sorunlardan

İçinde,c.7,İstanbul Barosu Yayınları,İstanbul,sf.73-99

17 Yüksel Murat, 2005, Feminist Hukuk Görüşlerinin Analizi, HFSA İçinde,c.4, İstanbul Barosu Yayınları,sf.82-105

18 Durakbaşa Ayşe, 2004,Yurttaşlığın Cinsiyeti,HFSA içinde,c.9,İstanbul Barosu Yayınları,İstanbul,sf.1441-51

19 Yüksel Murat, 2005, Feminist Hukuk Görüşlerinin Analizi, HFSA İçinde,c.4, İstanbul Barosu Yayınları,sf.82-105

20 Işıқтаç Yasemin, 2009,Kadın Mşğduriyeti Mağdur Olarak Kadının Hukuksal Konumu,HFSA İçinde,c.15,sf.72

21 Berktaş Fatmağül, 2011, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir,sf.5

22 Işıқтаç Yasemin, 2009,Kadın Mşğduriyeti Mağdur Olarak Kadının Hukuksal Konumu,HFSA İçinde,c.15,sf.72

biri durumundadır. Bu anlamda feminist hareket kadına biyolojik bir varlık olarak değil , politik bir mücadele öznesi olarak bakmaktadır. Çünkü kadınlar bir yandan eşit haklar ve fırsatlar için maddi temelli bir mücadele yürütürken, bir yandan da var olan "egemen kadınlık" tanımlamalarına karşı sembolik düzlemde bir savaşımın içindedirler.²³

4. HUKUKUN KADINA BAKIŞININ ÇIKIŞ NOKTASI : GENEL AHLAK KISKACINDA HUKUK

Daha iyi bir yaşam için insandan gelen ve dünyaya yönelen hukuk adaleti sağlamayı amaç edinmiştir. Tarihsel sürece bakıldığında ise hukukun değer ve ideolojiler ile yakın ilişkisi görülmektedir. Buradan hareketle ataerkil ideolojiyi yansıtabilecek şekilde oluşturulan hukuk kuralları genellikle kadınların dışlanması şeklinde olup toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgilidir. Özellikle ev-içi alana, özel alan için müdahale olmaması bunun tipik bir örneğidir. Kadınların aksine erkekler sosyal, siyasal, ekonomik kaynaklarda ve iktidarla ilgili kamusal alanda yer alırlar. Bu nedenle tarihsel olarak kadına yönelik işlenen suçlar özel alan konusu sayılmış ve görmezden gelinmiştir.²⁴

Hukuk tarihine baktığımızda şu tablo çok net görülmektedir: Hukuk kuralları geleneksel olarak erkekler tarafından yaratılır, uygulanır ve yorumlanır. İnsan ilişkilerine dair bu kurallar ve onların

uygulanması erkek perspektifini yansıtır.²⁵ Öte yandan genel ahlak gibi sınırları çok net belli olmayan, göreceli olarak değişebilen bir kavram ise hukukun kadın algısının merkezinde bulunmaktadır. İdeal bir ahlak anlayışı kadın ve erkeği eşit sayarken, geleneksel ahlak toplumsal yapıyı yansıttığından patriarkal geçmişten kurtulamamakta ve kadını sürekli ikincil planda tutmaktadır.

En önemli nokta şudur ki, toplumsal ahlak(genel ahlak) özellikle cinsler arası ilişkilerdeki eşitsiz konumların, özgürlüğü sınırlandıran- kaldıran değer yargılarının ve adaletsizliklerin hukuki düzenlemelere taşınması riskini barındırmaktadır.²⁶ Bu durum ise kadın haklarına yönelik hukuki gelişmelerin açık şekilde engelleyici durumunu taşımaktadır.

Genel anlamda 1970 sonrası feminist hareketin dünyada sesini daha çok duyurmaya başlaması ile kadın hakları büyük gelişme göstermiş, Türkiye'de de CEDAW, İstanbul Sözleşmesi, BM Pekin Deklarasyonu gibi gelişmelerle kadın haklarında olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Öte yandan Türk hukukunda ise değişim ile ilgili yaşanan süreçte, kadınlara yönelik bakış açısını değiştirecek hukuk kurallarının da erkekler tarafından ve erkek bakış açısıyla oluşturulduğu görülmektedir. Bu nedenle de her ne kadar eşit haklar yaklaşımına dayalı bir model hukuk kurallarımıza getirilmeye çalışılsa da bununla ilgili egemen bakış açısını yansıtabilecek düşünceler de peşi

23 Çelik,N.B.,2000,Giriş:Televizyon,Kadın ve Şiddet,Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı Yayınları,Ankara,sf.1-21

24 Hall C.J.,2001,"The Klink Between Public and Private Harm: Is There Hope For Gender-Based Violence As A Ground For Askym In The United States?,"Immigration and Nationality Law Review,p.679-699

25 Uygur Gülriz,2008, Ataerkilliğin Hukuka Yansımaları, Radikal Gazetesi -Radikal İki İçinde,3 Şubat 2008

26 Atılğan Eylem Ümit, 2012,Canımın Malımın Öldürdün Beni, Güncel Hukuk, Dergisi, sayı 101,İstanbul, sf.41

sıra getirilmektedir.²⁷

Bu süreçte genel ahlak -ünlü devlet tanımındaki gibi- "hem her yerde, hem hiçbir yerdedir." Genel ahlak,kadının toplumdaki eşitsiz konumunu, özgürlüğünün, özerkliğinin olmadığını veya olmaması gerektiğini içeren değer yargılar bütünü olarak karşımıza çıkmakta ve kadının cinselliği, namus üzerinde yoğunlaşmaktadır.²⁸

Hukuk-ahlak ilişkisi bağlamında yasakoyucu ise söz konusu sorunsalı son yarım asırdaki tüm gelişmelere rağmen tam anlamıyla değiştirememiştir. Bu süreçte genel ahlak, kadının toplumsal statüsünü belirlerken kazanılan birçok hakkın da kullanılması noktasında problem oluşturmaktadır. Örneğin hukuksal açıdan kadının özgür seyahat hakkı, çalışma hakkı ve kötü muamele eden eşi kovuşturmaya uğratabilme hakkı vardır. Oysa her üç konuda da sosyal alanda aynı mesajlar verilmemektedir. Evli kadının ya da genç kızın seyahat için izne, özel yaşamını gizli tutması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.²⁹

Yapılan son araştırmalar da bu sorunun çok uzun vadede değişim gösterebileceğini göstermektedir.³⁰ Bunun gerekçesi olarak da şu söylenebilir: Toplumun yarısını oluşturan kadınların eşitliğini hedefleyen bir demokratikleşme programı, özel alan olarak nitelendirilen cinsiyet ilişkileri hesaba katılmadığında başarısız olmaya mahkumdur. Çünkü aile ilişkilerinin eşitsiz yapısı, toplumsal ve siyasal

uzantılara sahip olduğu gibi bunları meşrulaştırıcı ve yeniden üreten bir özellik de göstermektedir.³¹

Kadını ikincilleştiren, araçsallaştıran ve dilediği yerde ise yok sayabilen erkekçi egemen söylem devlette de -ne yazık ki- kendini fazlasıyla göstermektedir. Bu model aslında bütün dünyada otoriter rejimlerin uyguladığı bir "devlet politikası" olmakla birlikte, zaman içinde dinsel geleneklere uyumlu ya da muhafazakar siyasetlerin de kendilerini çok rahat hissettikleri bir cinsiyet rejiminin temelleri haline dönüşmüştür. Bu anlayış ise kadınların sınırlı rollerde kamusal alana kabul edildikleri, ama hiçbir zaman erkeklerle eşit toplumsal kararlara katılmalarının gerçekleşmediği bir cinsiyet rejimidir. Bu modelin muhafazakar ve dindar siyasal görüşler tarafından içtenlikle benimsenerek yaygınlaştırılması, kadınların temel insan haklarının açıkça ihlal edildiği toplumsal uygulamaları da kolay kolay karşı çıkılamaz hale getirmiştir.³²

SONUÇ

En temelde kadın haklarına demokratik bir hukuk devletinde eşitlikçi bir bakış açısı gerekmektedir. Toplumdaki cinsiyet kalıplarına dayalı bu paylaşımında özel alan- kamusal alan paylaşımına altlık-üstlük oluşturacak şekilde bakılmış ve hiyerarşik yapılanma yoluyla bu alanlar arasında ayrıma gidilmiştir. Bu anlamda kadınlar yüzyıllardır süren mücadelelerinde

27 Uygur Gülriz,2008, Ataerkilliğin Hukuka Yansıması, Radikal Gazetesi -Radikal İki İçinde

28 Uygur Gülriz, ilgili eser, 2008

29 Işıktaç Yasemin, 2009,Kadın Mşğduriyeti Mağdur Olarak Kadının Hukuksal Konumu,HFSA İçinde,c.15,sf.72

30 İlgili araştırma için bkz. KONDA – Siyasette Kadın Temsili Araştırması,Mart 2011, (KA-DER İşbirliğiyle)

31 Aksu İlknuri Bora Üstün, 2009, "Sıcak Aile Ortamı", TESEV Demokratikleşme yayınları, İstanbul, Sf.13

32 Üşür Serpil Sancar, Siyasal Katılım,2008,Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar,Öncelikler, Çözüm Önerileri İçinde,TÜSİAD-KAGİDER Yayınları,İstanbul,sf.222

kamusal alana girmiş; ancak bu girişim eşitlikçi bir bakış açısını oluşturmayı başaramamıştır.

Kadın en temel insan haklarının bizzat sahibidir; ancak bu kazanımların yalnızca hukuk alanından desteklenmesi yetmez. Kesin olarak emek temelli şekilde siyasi-sosyal ve ekonomik açıdan desteklenerek kadının temel haklarının kullanılmasının önü bir an önce açılmalıdır.

Genel ahlak- hukuk bağlamında ise, hukuk kavramına ne kadar parıltılı anlamlar atfedersek atfedelim, hukukun genel ahlak dayatmasına karşı direnç göstermesi şarttır. Aksi halde söz konusu bu süreç mevcut durumun geçmişten gelen eşitsizlikçi yapısını yeniden üretmeye devam etmekten öteye geçemeyecektir. Bu süreçte kadın kuruluşları, barolar, sendikalar ve meslek odalarına-kısaca kadın hareketi temelli örgütlenen bütün kuruluşlara da- büyük görev düşmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Aksu İlknuri Bora Üstün, 2009, "Sıcak Aile Ortamı", TESEV Demokratikleşme yayınları, İstanbul
- Alankuş S.İnal, 2000, Güldürü Programlarında Kadının Temsili ve Kadına Yönelik Şiddet İçinde, Dünya Kitle İletişimi Vakfı Yayınları, Ankara,
- Altan Şengül, 2001, Eğitim Materyallerinde Cinsiyetçi Ögeler, KSGM, Ankara
- Atauz Akın ve dğr., 1999, Toplumsal Cinsiyet Eğitimi El Kitabı, Kadın İstihdamının Geliştirilmesi. Projesi, KSGM
- Atılğan Eylem Ümit, 2012, Canımsın Malımsın Öldürdün Beni, Güncel Hukuk, Dergisi, sayı 101, İstanbul
- Bhasin K., 2003, Toplumsal Cinsiyet "Bize Yüklenen Roller", (k. Ay çev), Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları, İstanbul
- Çağlar Fatma İrem, 2003, Feminist Perspektiften İnsan Hakları, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi İçinde, c.7, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul
- Çelik, N.B., 2000, Giriş: Televizyon, Kadın ve Şiddet, Dünya

Kitle İletişimi Araştırma Vakfı Yayınları, Ankara

-Dinçkol Bihterin, Prof.Dr., 2003, İnsan Hakları Hukuku ve Kadın, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul

-Dursun Çiler, 2000, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası : Alternatif Bir Habercilik, KSGM, Ankara

-Durakbaşa Ayşe, 2004, Yurttaşlığın Cinsiyeti, HFSA içinde, c.9, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul

-Hall C.J., 2001, "The Klink Between Public and Private Harm: Is There Hope For Gender-Based Violence As A Ground For Askym In The United States?", Immigration and Nationality Law Review, p.679-699

-İşıktaç Yasemin, 2009, Kadın Mşğduriyeti Mağdur Olarak Kadının Hukuksal Konumu, HFSA İçinde, c. 15, İstanbul Barosu yayınları, İstanbul

-Uygur Gülriş, 2008, Ataerkilliğin Hukuka Yansımaları, Radikal Gazetesi

-Üşür Serpil Sancar, Siyasal Katılım, 2008, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler, Çözüm Önerileri İçinde, TÜSİAD-KAGİDER Yayınları, İstanbul

-Tanrıöver H. Uğur, Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri, 2007, S. Alankuş (Derl.), Kadın Odaklı Habercilik İçinde, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul

-Toker Erdoğan Müge, 2010, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Medya Okuryazarlığının Rolü, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara

-Tuchmann Gaye, 1978, Heart and Home, Making Press: Free Press, London

-Van Zoonen, L., 2012, Medyaya Feminist Yaklaşımlar, S. İrvan Derl., Medya, Kültür ve Siyaset içinde, Alp Yayınevi, Ankara

-Yüksel Murat, 2005, Feminist Hukuk Görüşlerinin Analizi, HFSA İçinde, c.4, İstanbul Barosu Yayınları